

Rzeszów, 2025-03-31

ks. dr hab. Janusz Miąso, prof. UR

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Ewy Banasiak - Macherskiej „Uwarunkowania rozwoju społeczno-zawodowego nauczycielek - logopedek w narracjach biograficznych” napisanej pod kierunkiem naukowym Pana Prof. UZ dr hab. Mirosława Kowalskiego

Ocena merytoryczna

Atomizacja, fragmentaryzacja, przyspieszenie, starcie paradygmatu logosferycznego i ikonosferycznego, jedne z najpotężniejszych procesów społecznych, edukacyjnych, dotyczą praktycznie każdego, mogą być pełne blasków i równocześnie niestety pełne cieni. Dotyczą także nauczycieli, rodziców i uczniów i mogą motywować, ale mogą także bardzo mocno demotywować i te procesy okazują się aktualnie jednymi z najistotniejszych w życiu, edukacji i transformacji indywidualnej i społecznej.

Doktorantka w **bardzo dobrej** pracy doktorskiej pokazała jak wiele uwarunkowań społeczno-zawodowych oddziałuje na rozwój nauczycielek i jak jest to bardzo złożony i skomplikowany proces i jak warto i koniecznie należy badać te uwarunkowania, także w perspektywie biograficznej, która jest bardzo konkretnym badaniem życia konkretnego człowieka.

Dlatego zaraz na początku pragnę zaakcentować i pochwalić bardzo duży trud badawczy Doktorantki, związany z oryginalnym pomysłem badania uwarunkowań społeczno-zawodowych poprzez badania jakościowe w narracjach biograficznych, które są sposobem, przestrzenią głębszego wnikania w życie indywidualne poszczególnych osób, dla jeszcze lepszego ich poznania i zarazem uczenia się tego, co najważniejsze w życiu osobistym, społecznym i zawodowym.

Problem badawczy został postawiony jasno, merytorycznie a także wskazujący na właściwy, wysoki poziom trudności dla pracy doktorskiej. Uwarunkowania społeczno-zawodowe pozostają jednymi z największych wyzwań osobistych i zawodowych, które są niezwykle zmienne, dynamiczne i bardzo skomplikowane i złożone.

Konstrukcja pracy jest właściwa dla prac z zakresu pedagogiki, pedeutologii, gdzie konkretny podmiot – przedmiot badań pedagogicznych wprowadzamy w przestrzeń życia społecznego, gdzie głównym przedmiotem badań pozostaje jednak człowiek, tym razem uczący

siebie i innych – nauczyciel, radzenia sobie z potężnymi wyzwaniem współczesności, szczególnie z potężną skalą transformacji społecznych i zawodowych.

Praca składa się z bardzo obszernych czterech rozdziałów, które stanowią logiczną i konsekwentną całość – najpierw rozdziały teoretyczne poświęcone nauczycielowi - logopedzie, jego pracy i wielu uwarunkowaniom historyczno-społecznym w tej przestrzeni, następnie samym uwarunkowaniom rozwoju zawodowego nauczyciela – logopedy.

Następnie rozdział metodologiczny i rozdział bardzo bogaty w treść jako prezentacja wyników badań własnych a także synteza wyników badań własnych oraz bardzo ważne rekomendacje dla praktyki pedagogicznej.

Rozdział pierwszy stanowi bardzo dobre wprowadzenie w problematykę pracy, której esencją jest charakterystyka kształtowania się profesji nauczyciela - logopedy, gdzie zaakcentowano trafnie, problemowo i mocno motywująco takie kwestie jak historyczno-społeczny kontekst nabywania wykształcenia nauczyciela – logopedy, historia pierwszych ośrodków akademickich, następnie przebieg drogi awansu zawodowego, przebieg procesu nabywania wykształcenia logopedycznego a także co bardzo ważne rola logopedy w procesie diagnostyczno-terapeutycznym, wybory specjalizacji logopedycznej.

Uczyniono to z namysłem i jako pogłębione studium aktualnych i przyszłych wyzwań nauczycielskich - logopedycznych.

Rozdział II obszernie i bardzo wnikliwie poświęcono bardzo ważnej kwestii jaką są właśnie uwarunkowania rozwoju zawodowego nauczyciela – logopedy, gdzie zaakcentowano takie bardzo ważne kwestie jak rola autorytetów zawodowych, znaczenie motywacji w procesie nabywania profesji logopedy, następnie znaczenie pracy zawodowej nauczyciela – logopedy dla rozwoju osobistego w ujęciu psychologicznym i pedagogicznym. Zwrócono także uwagę na bardzo ważną kwestię jaką jest permanentne samokształcenie w zawodzie nauczyciela.

Rozdział ten jest także przemyślany, dobrze skonstruowany i skorelowany z całością pracy.

Rozdział metodologiczny rozprawy został właściwie skonstruowany dla pedagogiki jako nauki społecznej, gdzie poszczególne punkty stanowią merytoryczną a także chronologiczną uporządkowaną spójną i konsekwentną całość. Punktem wyjścia jest uzasadnienie wyboru paradygmatu badawczego, orientacji metodologicznej i metod badawczych, następnie przedmiot i cele badań, następnie problemy badawcze – główny i szczegółowe, hipotezy, metody, techniki badawcze i narzędzia badań własnych a następnie organizacja badań własnych i charakterystyka terenu badań, charakterystyka grupy badawczej i kryterium doboru próby.

Pragnę szczególnie pochwalić procedurę badawczą, z niełatwym procesem pozyskiwania zarówno osób jak i ich czasu, wywiad – 90 – 190 minut, całość badań na pewno była bardzo mozolna i trudna i wymagająca cierpliwości, delikatności, taktowności i zarazem wnikliwości badawczej.

Istotna z punktu widzenia badawczego jest także różnorodność osób, zarówno pod względem doświadczenia, wieku, kwalifikacji, zainteresowań, które zostały badane, gdzie każda z nich ma inną historię dzieciństwa, rodzinną, inną sytuację społeczną, rodzinną - aktualną, osób bliskich i przyjaciół, inną sytuację społeczną i zawodową, w której się poruszają, z zaakcentowaniem potężnych wyzwań edukacyjnych, społecznych, ogromnych blasków i cieni całokształtu życia nauczycieli i uczniów a także rodzin, społeczności, a które to przeogromnie złożone sytuacje są przestrzenią do uczenia się radzenia sobie z całokształtem uwarunkowań społeczno-zawodowych.

Wszystko to wykonano w sposób przemyślany, merytorycznie, spójnie i konsekwentnie i zarazem oryginalnie, z wykorzystaniem koncepcji teoretycznych.

Na szczególną uwagę i zarazem bardzo wysoką ocenę zasługuje część analityczna rozprawy doktorskiej, badania jakościowe, która merytorycznie współgra i konsekwentnie wynika z części teoretycznej a także metodologicznej, co jest istotnym elementem badań w naukach społecznych.

Część ta to wielka lekcja uczenia się jednej z najtrudniejszych lekcji w życiu człowieka jaką jest lekcja ciągłego uczenia się – *long life learning*, odnajdywania się w starych i nowych uwarunkowaniach społeczno-zawodowych życia i edukacji i pragnę zaraz na początku tej części pochwalić wielki wysiłek włożony w stworzenie przejrzystej i motywującej do lektury i pogłębionego studium - przemyślanej struktury analizy poszczególnych narracji, z wyeksponowaniem bardzo ważnych kwestii w poszczególnych punktach rozdziału analitycznego, który został trafnie zatytułowany jako rozumienie własnych uwarunkowań rozwojowych w aspekcie istoty i znaczenia roli nauczyciela

Analizy w poszczególnych punktach koncentrowały się bardzo wnikliwie wokół takich ważnych kwestii jak w punkcie pierwszym - socjalizacja/edukacja, koegzystencja społeczna oraz funkcjonowanie narratorek w rodzinie pochodzenia i instytucjach społecznych, które to analizy dokonano w sposób bardzo mocno pogłębiony, z gruntowną analizą historii poszczególnych osób, roli rodziny, bliskich, autorytetów i trudnych uwarunkowań społeczno-zawodowych.

Punkt drugi to niezwykle inspirująca analiza relacji nauczycielskich, często niełatwych, ale dających ogromne wsparcie, co zostało mocno wyakcentowane. Bardzo ważna kwestia która została zaakcentowana to pasja nauczycielska, współpraca, zaangażowanie w wiele różnych form współpracy lokalnej i z otoczeniem, a także bardzo ważna rola wolontariatu w dynamice życia i aktywności nauczycielskiej. Analizy te uczyniono także w sposób niezwykle inspirujący.

Punkt trzeci, w którym dokonano analiz stylu pracy nauczycielskiej, formy aktywności, strategii działań nauczycielek budzi wysoki poziom nadziei pedagogicznej, bo narratorki akcentują wysoki poziom indywidualnego zaangażowania w relacje z uczniami, wymaga to

oczywiście wysokiego profesjonalizmu, ale pomimo trudności, gdy relacje są jak najlepsze i wysoki stopień zaangażowania to cieszą małe sukcesy, które są wielkimi. Porażki, które także mają miejsce są także miejscem uczenia się i rozwoju, zaakcentowano trafnie.

Punkt czwarty stanowi jeden z najważniejszych dotyczy bowiem działalności nauczycielek w aspekcie systemu wartości, gdzie narratorki w sposób niezwykle inspirujący zaakcentowały rolę miłości nauczycielskiej, pragnienie pomocy dziecku, rodzinie, rozwoju dziecka i rodziny, najlepiej jak to możliwe, co trafnie wyeksponowała doktorantka i stanowi bardzo dużą wartość dla jeszcze lepszego rozwoju edukacji aksjologicznej....

Ostatni punkt analiz akcentujący cel i sens oraz znaczenie aktywności społeczno-zawodowej nauczycielek za który także należy pochwalić doktorantkę budzi z jednej strony ogromną nadzieję, bo większość z Pań pragnie się nieustannie szkolić i widzi taką potrzebę a nawet konieczność chwili a z drugiej strony wiele trudności powoduje zmęczenie, które to aspekty na pewno warto jeszcze intensywniej badać i szukać sposobów na pokonanie trudności, w czym na pewno pomoże niniejsza dysertacja.

Wnioski i zarazem rekomendacje stanowią także ważną część dysertacji, w której Autorka dokonuje bardzo cennych syntez jak wiele czynników społeczno-zawodowych decyduje o życiu i edukacji zarówno nauczyciela, jak również ucznia i ich rodzin, społeczności w których żyją, działają i rozwijają się. Rekomendacje inspirują i podpowiadają jakie działania należałoby podjąć aby doskonalić proces dydaktyczny i terapeutyczny i współpracę środowiska nauczycielskiego dla lepszej edukacji dzieci i młodzieży i zarazem skuteczniejszej pracy pedagogów.

Konkluzja o bezcennej roli środowiska rodzinnego, zawodowego i społecznego daje nadzieję, że w potężnej skali atomizacji i indywidualizacji życia społecznego jednak nauczyciel i uczeń w zespole – bardzo dobrym zespole, potrafią podążać w stronę lepszego świata.

Bibliografia dysertacji jest obszerna i merytorycznie dobrana i wykorzystana, zarówno z pedagogiki, pedeutologii, psychologii a także co ważne łącząca wiele różnych aspektów aksjologicznych, w tej bowiem niezwykle dynamicznej dziedzinie nauki jaką są nauki społeczne, ważne aby być mocno osadzonym w terażniejszości.

Pytania do dyskusji

Pytania dotyczą dużej skali wyzwań pedagogicznych, które w dużym stopniu pozostają przestrzenią osobistych i zawodowych tajemnic nauczycielskich...

Ocena formalna

Dysertacja jest spójnym i koherentnym oryginalnym konstruktem, gdzie jasno i precyzyjnie postawiony problem badawczy, jest konsekwentnie zgodny z całą procedurą jego analizowania, rozwiązywania i wnioskowania a także postulowania.

Widoczny jest dobry warsztat naukowy – teoretyczny i empiryczny i staranność Doktorantki, zarówno w stawianiu problemów badawczych, ich analizowaniu, oraz poprzez dobrą hermeneutykę, logiczne rozwiązywanie problemów i podsuwanie wskazówek z zakresu subdyscyplin pedagogiki. Bibliografia wskazuje na gruntowne poszukiwania autorki dysertacji.

Całość pracy jest wykonana bardzo starannie pod względem językowym, stylistycznym i graficznym.

Konkluzja

Wnikliwe studium dysertacji Pani mgr Ewy Banasiak - Macherskiej pozwala postawić jej **wysoką pozytywną ocenę** i podkreślić duży wkład badawczy w pedeutologię, logopedię, pedagogikę szkolną, dydaktykę a także osobiste badawcze zaangażowanie w podjętą problematykę i stwierdzić, iż zdaniem recenzenta, **praca zostaje oceniona pozytywnie**, spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim, które są podstawą ubiegania się o stopień naukowy doktora.

Wobec powyższego, recenzent zwraca się z prośbą do Wysokiej Rady o pozytywną kontynuację przewodu doktorskiego.

ks. dr hab. Janusz Miąso, prof. UR

